

Zilele Europa Napok

ediția a II-a 1996

Un alt ciclu de manifestări — *Zilele Europa Napok* — (după cel al Săptămânii *Toleranței* și al *Universității de Vară* de la Bálványos) pe cale de a deveni tradițional s-a desfășurat în luna mai, lună în cursul căreia aniversăm atât crearea Consiliului Europei (5 mai 1949) cât și celebra Declarație Schuman (9 mai 1950) care a constituit piatra de temelie a viitoarei Uniuni Europene.

Am considerat că aceste aniversări constituie suficiente motive (sau pretexte) pentru a dedica această lună de primăvară acelei Europe („răpită” nouă de atîta amar de vreme) către idealul căreia tindem, mai mult sau mai puțin conștient, cu toții.

După succesul ediției din 1995, anul acesta am căutat să repetăm manifestările, adăugînd pe cît posibil și ceva în plus. În multe privințe credem că am și reușit.

Chiar prima manifestare cu care au demarat EURO-ZILELE, a avut un caracter deosebit, fiind vorba de un SEMINAR INTERNA-

ȚIONAL cu o foarte selectă participare, dedicat problemei mult controversate „modele” de conviețuire cu minoritățile. Sub titlul „RELATIA MAJORITATE-MINORITATE. MODELE EUROPENE.” s-au reunit timp de două zile (1-3 mai), în Salonul Alb al Hotelului Continental din Tîrgu-Mureș, experți din Europa de Vest (Norvegia, Finlanda, Franța, Elveția și Spania), alături de cei din țările învecinate nouă (Moldova, Ucraina, Slovacia și Ungaria), și desigur, experți, oameni politici, înalți funcționari, reprezentanți ai diferitelor instituții din România. Valoarea unei manifestări este dată în mare măsură de valoarea participanților, respectiv a intervențiilor, referatelor, discuțiilor. Or, simpla înșirare a experților participanți, români și străini, ar putea constitui un suficient argument pentru aprecierea succesului Seminarului.

Publicarea intervențiilor participanților în cadrul unui volum separat, precum și în paginile revistei *Alteră* (acțiune care urmează) va oferi și publicului larg posibilitatea de a aprecia singur valoarea întrunirii. Detaliile Seminarului la pag. 6. a acestui număr.

Un moment mai festiv și mai monden al seriei manifestărilor l-a constituit conferința și recepția oferită de Liga PRO EUROPA cu ocazia ZILEI EUROPEI (9 mai) în Sala de Oglinzi a Palatului Culturii, la care au fost invitați

reprezentanți ai instituțiilor de stat, lideri locali ai partidelor politice democratice, lideri ai organizațiilor neguvernamentale, ai bisericilor, instituțiilor de cultură, personalități ale vieții culturale și științifice, reprezentanți ai presei. Invitații, reprezentînd o largă paletă a diversităților etnice, lingvistice, religioase sau politice, specifice urbei și regiunii, înainte de a ciocni un pahar pentru o Europă „întregită” cu România, au audiat două expuneri

Ivan Trușer, György Frunda, Elek Szokoly, Mihnea Motoc și Smaranda Enache în deschiderea seminarului „Relația majoritate-minoritate — modele europene”

prezentate de Smaranda ENACHE, co-președinta Ligii Pro Europa și SZOKOLY Elek, directorul Centrului Intercultural, după care s-a înfiripat obșnuitul dialog neconvențional menit să înlesnească contactele între oameni.

A III-a ediție a CROSULUI PRO EUROPA (19 mai) care a întrunit și anul acesta la startul din fața Primăriei mai multe sute de participanți de toate vîrstele a împlinit gama preocupărilor noastre cu acest domeniu zis „la nivelul ierbii”, unde prezența unor veterani de renume ai atletismului ca Dumitru TĂLMACIU, Georgeta DUMITRESCU, Ferdinand MOSKOVITS sau Despina PETRE, a unor persoane publice ca deputatul BORBÉLY László sau consilierul municipal Eugen CRIȘAN, au amplificat atractivitatea manifestării.

(continuare în pagina 4)

CALENDAR

NAPTÁR

1-3 mai — Deschiderea celei de a II-a ediții a *Zilelor Europa Napok* cu Seminarul internațional „*Relația majoritate-minoritate. Modele europene.*”, desfășurat la Tîrgu-Mureș.

7-8 mai — *Managementul organizațiilor neguvernamentale*, atelier în cadrul proiectului „*Métiers*” realizat de LPE în colaborare cu Europa SOS Roumanie.

9 mai — Conferință cu ocazia *Zilei Schuman* (organizată în cadrul *Zilelor Europa*).

12 mai — Atelierul „*Rezolvare de conflicte*” în colaborare cu Outward Bound Tg-Mureș. LPE a fost reprezentată de Smaranda ENACHE și FODOR Imre.

15 mai — Ședința grupului de pilotaj a *Proiectul Métiers*.

16 mai — „*Dialog Ecumenic*” — masă rotundă organizată de Asociația pentru Dialog Interetnic la Cluj. Au participat Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek.

19 mai — A III-a ediție a *Crosului PRO EUROPA* (organizat în cadrul *Zilelor Europa*), Tg-Mureș.

21 mai — *Concertul vocal-simfonic* extraordinar Bartók-Enescu în colaborare cu Filarmonica de Stat din Tîrgu-Mureș (organizat în cadrul *Zilelor Europa*).

22 mai — Masa rotundă „*Opinia publică și perspectiva alegerilor*” organizată de Project on Ethnic Relations, Tg-Mureș; din partea LPE au participat Smaranda ENACHE și Mircea SUHĂREANU.

24-26 mai — „*Limpezimea râurilor comune*”, seminar internațional de ecologie desfășurat la Sovata, organizat de Societatea Maghiară Tehnico-Științifică din Transilvania, Uniunea Mondială a Inginerilor și Arhitecților Maghiari, Liga Pro Europa, Clubul Tisza din Szolnok (în cadrul *Zilelor Europa*).

25 mai — Curs în cadrul Colegiului Democrației cu tema: „*Separarea puterilor în stat — garanție a democrației*”, susținut de doamna Renate WEBER, președinta APADOR-CH.

27 mai — Lansarea numărului 3-4 a revistei ICS, prefațat de un recital jazz organizat de Inițiativa Culturală Studențească, Sibiu.

28 mai — Selecția noilor participanți în *Proiectul Métiers*.

28 mai — 1 iunie — Seminar organizat de *World Learning* la Cluj; din partea LPE a participat KACSÓ Judith-Andrea și KOVÁCS Gyöngyvér.

2-3 iunie — Lansarea proiectului „*Borderland School*” la Sejny, Polonia; din partea LPE au participat Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek.

4-8 iunie — *Ciclu de conferințe* în Transilvania a reputatului politolog american Paul HOLLANDER (Cluj: „America — mituri, vise, realități”; Miercurea Ciuc: „Consecințele și provocările colapsului sovietic”; Tîrgu-Mureș: „Societatea americană și intelectualii americani”).

10-15 iunie — Al doilea seminar din Germania al grupului de participanți la proiectul comun cu „*Brandenburgisches Bildungswerk Pro Europa e.V.*”, LPE a fost reprezentată de Mircea BEȘA.

14 iunie — *Serbarea copiilor romi*, organizată de Asociația Čakra. Din partea LPE a participat Smaranda ENACHE și primarul nou ales, FODOR Imre.

15 iunie — Întîlnire organizată de *Oficiul pentru Protecția Legală a Romilor* din cadrul Asociației Avocaților Pentru Apărarea Drepturilor Omului (APADO); din partea LPE a participat HALLER István.

18 iunie — Dezbateri în cadrul Colegiului Democrației cu tema: „*Autonomia locală în viziunea celor aleși*” avîndu-i ca invitați pe domnii consilieri ai municipiului Tîrgu-Mureș: Eugen CRIȘAN, CSIKY Boldizsár și MOLNÁR Gábor.

19-22 iunie — Seminar organizat de *World Learning* la Cluj; din partea LPE a participat KOVÁCS Gyöngyvér.

20 iunie — *Vizită americană*: Lian Jackson Humphreys și Nathan Bluhm (consul SUA)

27-30 iunie — *Forumul organizațiilor neguvernamentale din România*, organizat la București de CENTRAS și Gestionarii fără frontiere; din partea LPE a participat Smaranda ENACHE și Anamaria POP.

május 1-3 — „*A többség-kisebbség kapcsolata. Európai példaképek.*” — a *Zilele Europa Napok* második rendezvénysorozatát megnyitó nemzetközi szeminárium; Marosvásárhely.

május 7-8 — *A nemkormányzati szervezetek irányítása*, a „*Métiers*” program kereteiben a PEL és az Europa SOS Roumanie által közösen szervezett műhely.

május 9 — Konferencia a *Schuman-nap* alkalmából (az Európa Napokhoz tartozó rendezvény).

május 12 — „*Konfliktusmegoldás*”, az Outward Bounddal közösen szervezett műhely; A PEL részéről Smaranda ENACHE és FODOR Imre vett részt.

május 15 — A *Métiers* program szervezőbizottságának gyűlése.

május 16 — „*Ökumenikus párbeszéd*” — a kolozsvári Etnikumközi Párbeszédért Társaság által szervezett kerekasztal-beszélgetés. A PEL részéről Smaranda ENACHE és SZOKOLY Elek vett részt.

május 19 — A harmadszor sorra kerülő *PRO EUROPA futóverseny* (az Európa Napokhoz tartozó rendezvény), Marosvásárhely.

május 21 — *Rendkívüli Bartók-Enescu hangverseny*, melyet a PEL a Marosvásárhelyi Állami Filharmóniával közösen szervezett (az Európa Napokhoz tartozó rendezvény).

május 22 — „*A közvélemény és a választások kilitása*”; a Project on Ethnic Relations által szervezett kerekasztal-megbeszélés, Marosvásárhely; a PEL részéről Smaranda ENACHE és Mircea SUHĂREANU vett részt.

május 24-26 — „*Közös folyóink tisztasága*”, nemzetközi szeminárium, melyet a PEL a szolnoki Tisza Klubbal, az Erdélyi Magyar Tudományos és Technikai Társasággal, a Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetségével közösen szervezett Szóvátán (az Európa Napokhoz tartozó rendezvény).

május 25 — A Demokrácia Kollégiumának „*A hatalom szétválasztása az államban — a demokrácia biztosítója*” című kurzusa, melyet Renate WEBER, az APADOR-CH elnöke tartott meg.

május 27 — Az ICS 3-4-es számának szebeni bemutatóestje, melyet az Egyetemisták Kulturális Kezdeményezése által szervezett jazz-koncert előzött meg.

május 28 — A *Métiers* programban résztvevők versenyvizsgálja.

május 28 — június 1 — A *World Learning* által Kolozsvárott szervezett szeminárium; a PEL részéről KACSÓ Judith-Andrea és KOVÁCS Gyöngyvér vett részt.

június 2-3 — A „*Borderland School*” — Sejny, Lengyelország — program beindítása; a PEL-t Smaranda ENACHE és SZOKOLY Elek képviselte.

június 4-8 — Erdélyi konferencia-sorozat, melyet Paul HOLLANDER neves amerikai politológus tartott a PEL meghívására (Kolozsvárott „*Amerika — mítoszok, álmok, valóságok*”; Csíkszeredában: „*A szovjet összeomlás következményei és kihívásai*”; Marosvásárhelyen „*Az amerikai társadalom és az amerikai értelmiség*” címmel).

június 10-15 — A „*Brandenburgisches Bildungswerk Pro Europa e.V.*” program keretében megtartott második szeminárium; a PEL-t Mircea BEȘA képviselte.

június 14 — A *Roma gyermekek ünnepélye*, melyet a Čakra Szövetség szervezett. PEL-t Smaranda ENACHE és az újonnan megválasztott polgármester, FODOR Imre képviselte.

június 15 — A brassói Ügyvédek az Emberi Jogok Védelméért keretén belül működő *Romák Törvényes Védelmének Hivatala* által tartott találkozó; a PEL-t HALLER István képviselte.

június 18 — A Demokrácia Kollégiumának „*A helyi autonómia a megválasztottak elképzelésében*” elnevezésű kerekasztal-beszélgetése, Eugen CRIȘAN, CSIKY Boldizsár és MOLNÁR Gábor vásárhelyi tanácsosok részvételével.

június 19-22 — A *World Learning* által Kolozsvárott szervezett szeminárium, a PEL részéről KOVÁCS Gyöngyvér vett részt.

június 20 — Amerikai látogatás: a PEL vendége volt Lian Jackson Humphreys és Nathan Bluhm (az Egyesült Államok konzulja).

június 27-30 — A romániai nemkormányzati szervezetek találkozója, melyet a CENTRAS és a Határoknélküli Vagyongkezelők szerveztek Bukarestben; a PEL-t Smaranda ENACHE és Anamaria POP képviselte.

Ziua Schuman

Fără doar și poate, a fost nevoie de ceva timp ca să ne vină mintea la cap. Nouă, europenilor. Și după atâtea secole de înfruntări și confruntări, mai mult sau mai puțin galante, printre care și cele două conflagrații mondiale ale acestui veac, să ne dăm seama, noi europenii, că în afară de „Endlösung”-ul „cine pe cine” există și alte căi de reglare a divergențelor, conflictelor și intereselor.

Ba mai mult, interesele care privesc cu miopie păreau divergente și ireconciliabile, privesc cu generozitatea celor care văd mai departe de vârful nasului, apăreau comune, reciproc profitabile, chiar salvatoare.

Este adevărat că pentru a vedea lucrurile astfel a fost nevoie de Oameni care să posede această acuitate a vederii, acea superioritate morală, acea înțelepciune și voință politică care să transforme ideea „insolită” a Europei Unite într-o realitate palpabilă și înfloritoare.

Acești Oameni — gânditori și practicieni deopotrivă — și-au ocupat deja locurile meritate în istoria modernă a bătrânului nostru continent: Richard Coudenhove-Kalergi, Paul Valéry, Aristide Briand, Denis de Rougemont, Winston Churchill, Jean Monet, Saint-John Perse, Robert Schuman, și nu în ultimul rând Charles de Gaulle și Konrad Adenauer.

Cel care va lansa la 9 mai 1950 celebra *Declarație* care-i poartă numele în salonul Orologiului din Quai d'Orsay — un alsacian care în primul război mondial luptase încă în trupele Wehrmachtului, ca la ora declarației să ocupe delicatul fotoliu al ministrului afacerilor externe al Franței (!) — era un astfel de Om pentru Istorie. Purta un nume consacrat: Robert Schuman. (Ne putem imagina oare, à propos de modelul de reconciliere istorică franco-germană, atât de drag unui anumit președinte, o variantă locală a acestui exemplu franco-german?)

Ne putem imagina un președinte român învățând pe de rost 12 discursuri în limba maghiară pentru a adresa un mesaj de reconciliere istorică populației țării vecine așa cum a făcut-o Charles de Gaulle în Germania?)

Robert Schuman, în celebrul său discurs din 9 mai 1950, n-a ezitat să sublinieze printre altele:

„Pentru ca pacea să aibă vreo șansă, mai întâi trebuie să avem o Europă.

Cinci ani după capitularea necon-

diționată a Germaniei, Franța a înfăptuit primul său act decisiv de construcție europeană, asociindu-și Germania. Condițiile europene trebuie transformate în întregime. Aceste transformări vor putea apoi face posibile alte acțiuni comune, imposibil de imaginat până la această zi.”

Iată de ce sîntem optimiști atunci cînd aniversăm Ziua Europei — Ziua Schuman.

Dar nu sîntem romantici, nu sîntem fanatici, și nu ne amăgim.

Crosul Pro Europa la a III-a ediție

Nem vagyunk romantikusok, nem vagyunk fanatikusok, nincsenek illúzióink.

Tisztában vagyunk vele, hogy csodák csak azokkal történnek, akik felkészülnek rá. Ha van egy mentalitásbeli különbség Kelet és Nyugat között az abban áll, hogy míg a keleti ember csodavárással tölti idejét, a nyugati megvalósítja azt.

Szeretném hinni, hogy mi erdélyiek: románok, magyarok, cigányok, szászok, zsidók, örmények, szlovákok, stb., reformátusok, görögkatolikusok, római katolikusok, görögkatolikusok, evangélikusok, unitáriusok, neo-protestánsok stb. — inkább a nyugati típushoz tartozunk.

Előttünk áll egy modell: Pán-Európa modellje.

Avem în față un model: modelul pan-european. Atît de bun, atît de prost și atît de perfectibil cum e. Cine a fost în Europa Occidentală îi cunoaște pe viu calitățile. Privind televiziunea română îi aflăm defectele. Strugurii sînt acri uneori. Cum nu există autoritate infailibilă, nu există nici modele perfecte. Dar există cu siguranță modele funcționale și funcționabile. Un astfel de model este modelul

pan-european. Ce-i drept, în acest club select nu poți avea acces în caftan. Va trebui să îmbraci redingota. Procesul început de Széchenyi acum mai bine de un secol și jumătate, de Kogălniceanu acum mai bine de un secol, va trebui desăvîrșit. Și probabil că vom fi nevoiți să reconvertim croitorii de caftane în croitori de redingote. Nu o dată, această reconversie este dureroasă. Poate de aceea a fost botezată: *tranziție*. Deci ceva care îți creează iluzia că nu durează.

Dar e bine să știm, că nu există drum decît înainte, iar tranziția e bine să nu fie mai lungă decît un tunel.

Putem merge mai încet, putem bate chiar pasul pe loc, dar drumul îndărăt, dacă n-ar fi un non-sens, ar însemna cu siguranță pieirea.

Rămîne de văzut doar, dacă cei care au pus mîna pe cîrmă vor ști încotro s-o ia cînd se va întrezări capătul tunelului.

...

Ne apropiem de un nou „fin de siècle”. Un „fin de siècle” care de astă dată se suprapune peste sfîrșitul de mileniu.

Nu! În ciuda predicțiilor milenariștilor nu ne vom înfățișa nici de această dată în fața judecății de apoi. Domnul mai are răbdare. Domnul ne mai oferă o șansă. Dar parafrazînd faimosul dicton, cum uzat ce-i drept, atribuit lui Malraux: „Secolul al XXI-lea va debuta cu o revoluție a mentalităților sau de loc.”

Germenii acestei „revoluții” mentalitare se găsesc în chiar Declarația Schuman care a deschis ferestrele Europei spre un nou vînt de primăvară.

Hölgyeim és Uraim, meine Damen und Herren, Doamnelor și Domnilor, cred că e timpul să deschidem și noi larg ferestrele.

Nu vă temeți de curent.

E un curent european!

Szokoly Elek

Zilele Europa Napok

(continuare din pagina 1)

Sperăm că premiile, diplomele, medaliile și plachetele acordate la cele 16 categorii (vîrstă și sex), cît și cele acordate celui mai vîrstnic, celui mai tînăr alergător cît și celei mai mari familii participante vor avea un efect mobilizator asupra spiritului sportiv al cetățenilor

în același timp și concert inaugural al festivalului Zilele Muzicale Tîrgumureșene.

Seria manifestărilor dedicate ZILELOR EUROPA NAPOK s-a încheiat cu un alt SEMINAR INTERNAȚIONAL, reflectînd un cu totul alt domeniu de activitate a Ligii, și anume protecția mediului, desfășurat la Sovata între

a constituit totodată un bilanț al eforturilor comune ale specialiștilor din cele două țări vecine de a evalua starea ecologică a rîurilor comune de-a lungul ultimilor cinci ani de cînd echipele de ecologie ale Ligii PRO EUROPA, conduse de SÁRKÁNY-KISS Endre și TISZA KLUB — SZOLNOK din Ungaria, conduse de HAMAR József, au inițiat campaniile de cercetare pe cursul rîurilor Mureș (1991), Someș (1992), Crișuri și Barcău (1994-1995) și Tisa (1995). Seminarul a fost organizat în colaborare cu Societatea Tehnico-Științifică Maghiară din Transilvania și Uniunea Mondială a Inginerilor și Tehnicienilor Maghiari.

Chiar dacă cuantificarea impactului social al proiectelor noastre este imposibilă, putem, credem noi, conchide, că dacă fiecare participant al celor cinci manifestări atît de diferite ca profil, nivel sau arie de răspîndire, va putea deveni un multiplicator al ideilor europene pentru cel puțin alte două persoane, ciclul de manifestări desfășurate sub genericul ZILELE EUROPA NAPOK și-a atins pe deplin scopul. Avem convingerea că într-o bună zi raportul de răspîndire va crește chiar în progresie geometrică. Atunci, propagandiștii de astăzi ai autohtonismului conservator vor fi probabil cei mai înflăcărați susținători ai acestor idei. Așteptăm cu răbdare ziua. (SZ.E.)

Conferința ecologică internațională „Limpezimea rîurilor comune”

urbei, făcînd o bună propagandă mișcărilor sportive de masă, mișcării ca sursă de sănătate, conviețuirii în diversitate ca formă de normalitate civică.

Adresăm mulțumiri speciale atît autorităților care au sprijinit manifestarea (Primăria, Poliția, Stația de salvare — de care, în cei trei ani din fericire nu a fost nevoie —, Inspectoratul Județean pentru Sport și Tineret etc.) cît și SPONSORILOR, generozitatea cărora a făcut posibilă atît organizarea în condiții optime a concursului, cît și acordarea unor premii stimulante participanților.

Luni, 21 mai, în colaborare cu Filarmonica de Stat din Tîrgu-Mureș a avut loc CONCERTUL VOCAL-SIMFONIC EXTRAORDINAR BARTÓK-ENESCU, dedicat Zilelor Europei, în interpretarea unor soliști de talia lui Pompei HĂRĂȘTEANU (București), GEORGESCU Măria și HERCZ Péter (Cluj), sub bagheta reputatului dirijor BÁCS Lajos (București), care au oferit publicului tîrgumureșean o excepțională interpretare a operelor *Oedipe* de Enescu și *Castelul lui Barbă-Albastră* de Bartók,

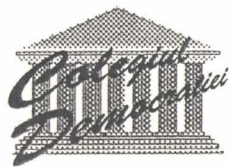
24-26 mai, și purtînd titlul sugestiv: „LIMPEZIMEA RÎURILOR COMUNE”, cu participarea unor specialiști din Ungaria și România, într-un larg evantai, de la academicieni la studenți. Seminarul

S.O.S. rîurile comune

Conferința cu acest titlu, organizată de Societatea Tehnico-Științifică Maghiară din Transilvania, Uniunea Mondială a Inginerilor și Arhitecților Maghiari, Liga Pro Europa, Clubul Tisza din Szolnok (cu finanțarea Fundației Illyés, Fundației Soros, Fundației Heinrich Böll), sub patronajul academicienilor Petru Mihai BĂNĂRESCU (București) și PUNGOR Ernő (Budapesta) a întrunit peste 70 de specialiști din România și Ungaria la Sovata, între 24-26 mai a.c. Ca o continuare a proiectelor multidisciplinare inițiate de două organizații neguvernamentale (Liga Pro Europa și Tisza Klub din Szolnok) cu participarea specialiștilor din cele două țări pentru aprecierea stării ecologice ale rîurilor comune, a expedițiilor organizate pe rîul Mureș (1991), Someș (1992), Crișul Alb și Crișul Negru (1994), Crișul Repede și Barcău (1995), conferința a reușit să aducă la numitor comun pe cei din sfera tehnico-științifică cu cei din domeniul biologiei.

La lucrările conferinței a fost prezent și DÉVAI György din Debrețin, care participă la elaborarea unui program guvernamental maghiar pentru depoluarea și păstrarea sănătății rîurilor din Ungaria. Domnia sa va iniția elaborarea unei strategii comune cu ministerul de resort din România avînd ca scop rezolvarea problemelor ecologice legate de rîurile comune. (H.I.)

Colegiul Democrației

Un foarte interesant curs cu tema: „Separarea puterii în stat — garanție a democrației” a avut loc în data de 25 mai '96 în cadrul Colegiului Democrației. Acest curs a fost susținut de doamna **Renate WEBER**, președinta APADOR-CH București.

În prima parte a cursului a fost prezentată problema separării puterilor în stat, subliniindu-se necesitatea consolidării acestui demers în dezvoltarea unei societăți cu adevărat democratice.

Cum era și firesc, un loc aparte l-a deținut, în dezbateri, puterea judecătorească, făcându-se corelări cu problemele drepturilor omului.

În cadrul discuției s-au făcut referiri și la necesitatea armonizării legislative a României cu Uniunea Europeană. Acesta este un demers mult prea lent în România, iar inadvertențele legislative duc la dese încălcări ale drepturilor omului.

...

Momentul electoral care a stîmuit atîta efervescență pe plan politic în România, a adus în atenția cetățenilor oameni, funcții și problematici legate de administrația publică locală.

În data de 18 iunie a.c. Colegiul Democrației a găzduit o dezbatere cu tema: „Autonomia locală în viziunea celor aleși” avîndu-i ca invitați pe domnii consilieri ai municipiului Tîrgu-Mureș: **Eugen CRIȘAN**, **CSIKY Boldizsár** și **MOLNÁR Gábor**.

Această înfîlnire a fost menită să pregătească o dezbatere publică a studenților Colegiului Democrației care se vor constitui în *Consiliul Municipal ad-hoc* pentru dezbateri concrete a unor probleme acute ale urbei noastre.

S-a făcut o minuțioasă prezentare a legii administrației publice locale, după care consilierii și studenții au purtat un dialog privind rezolvarea unor cazuri aflate pe agenda de lucru a Consiliului Municipal, trecînd în revistă atît succesele, cît și insuccesele. Multe din insuccesele înregistrate de legislatura anterioară se datorau lipsei instrumentelor or juridice în activitatea administrației locale.

(K.Gy.)

Proiecte

Cursuri de specialitate

Proiectul *Métiers*, derulat de LPE împreună cu OVR, SOS Roumanie și „Agricola 2000” la Ceuașu de Cîmpie, a continuat cu desfășurarea cursurilor de specialitate.

Deoarece după cele două luni de cursuri de limba franceză, începute la 11 martie a.c., din grupul de 12 persoane, cu care a demarat cursul, unii și-au găsit loc de muncă, în ședința din 15 mai a.c. a grupului de pilotaj s-a hotărât completarea cu două persoane a formației inițiale.

Selecția a avut loc în data de 28 mai 1996 la sediul LPE, iar cei doi noi participanți au intrat în grup și participă la cursuri deja din data de 31 mai 1996.

După terminarea cursurilor, din acest grup va lua naștere o formație care va avea ca scop, pe de o parte, găsirea de noi locuri de muncă și inventarierea celor existente, iar pe de altă parte, pregătirea unor șomeri pentru ocuparea acestor locuri de muncă.

(M.B.)

Copii romi la Teatrul Ariel

O serbare școlară de sfîrșit de an, susținută integral de elevi romi din clasele primare este, din păcate, un eveniment rar. Grație entuziasmului dlui Cristian EPARU, președintele Asociației „Çakra”, ca și ajutorului dat de alte organizații neguvernamentale și ale romilor, o astfel de serbare a fost posibilă la Teatrul „Ariel” (la data de 14 iunie).

Copiii, în număr mare, au interpretat cîntece și poezii, urcînd cu dezinvoltură pe scenă. Surpriza oarecum neplăcută a fost, că, doar o foarte mică parte din program a ilustrat tradiții ale romilor și o parte încă și mai mică s-a petrecut în limba romani. Ceea ce demonstrează că învățămîntul primar în limba romani rămîne deocamdată la hotarul dintre deziderat și propagandă. Pe de altă parte, serbarea a avut și o latură practică. Primarul nou ales, dl. FODOR Imre și cîțiva din liderii romilor, printre care domnii Sándor CSURKULY și Rudolf MOCA au discutat cu locuitorii cartierelor Rovinari și Valea Rece despre problemele care frămîntă aceste comunități. A reieșit că la nivel oficial există prea puțină preocupare pentru categoriile defavorizate din oraș și s-a convenit ca Primăria, în noua sa componență, să ia măsurile necesare pentru a remedia acest tratament discriminatoriu. Organizațiile neguvernamentale prezente, între ele Liga Pro Europa, s-au angajat să sprijine aceste proiecte.

(S.E.)

Modele Europene ale relației majoritate-minoritate

În multe din intervențiile publice — nu mai puțin în Parlament sau în luările de cuvânt oficiale, inclusiv la nivelul guvernului sau Președinției — revine obsesiv în ultimul timp sintagma „tratatamentul minorităților în România este dintre cele mai avansate” sau „se situează deasupra standardelor internaționale”, sau, când se citează exemple care infirmă aceste afirmații, replica este „așa ceva nu există niciunde în lume!”, respectiv autonomie, universități în limbi minoritare, inscripții bilingve, etc, etc.

La o analiză mai atentă, o parte din aceste replici iritate conțin și un miez de adevăr. Tratatamentul minorităților în România post-comunistă este superior celui, de exemplu, din Grecia (care nu recunoaște minorități etnice, deși este membră UE!) sau Turcia (care se remarcă prin politica agresivă față de kurzi). După 1989 s-a înregistrat un progres *de facto* al statutului minorităților, datorită în bună parte nu voinței guvernului (care deși a ratificat „primul” Convenția pentru protecția minorităților a Consiliului Europei sau alte multe documente internaționale, nu se grăbește să creze cadrul legislativ intern de implementare a lor!), ci inițiativelor minoritare care nu mai pot fi reprimite cu ușurință posibilă într-o dictatură.

Totodată, disputa în jurul standardelor internaționale este una sterilă. În anumite privințe, practica din România este superioară unora din standardele europene, care, să nu uităm, sînt necesarmente suficiente de generale pentru a putea fi aplicabile atît minorităților istorice, cît și minorităților de imigrare, mai recente. Cu toate acestea, guvernul român și alte oficialități, dar chiar partide din spectrul democratic, caută tot felul de subterfugii fie pentru a coborî standardele interne atunci cînd, eventual, ele sînt superioare celor internaționale, (vezi *Legea Învățămîntului*), fie pentru a refuza aplicarea lor în practică atunci cînd acestea conțin reglementările superioare practicii interne (vezi cazul *Cartei limbilor*, care nu se aplică, deși a fost semnată de România, pentru că, chipurile, intrarea sa în vigoare nu s-a produs din cauza numărului insuficient de state semnatare). Acest fel de interminabile „dispute bizantine” eludează de fapt esența problemei, și anume că majoritatea statelor europene cu democrații consolidate au purces de multșor la crearea unui *cadru intern* de protecție a minorităților, istorice în primul rînd, mult superior sau diferit de

• PROGRAM •		17 ⁰⁰ –18 ³⁰	Minorități în Slovacia și Ungaria
Miercuri, 1 mai			Referenți: Vladimir ŠEDIVÝ (Slovacia), NÉMETH Zsolt, TÖRZSÖK Erika, PATYI András (Ungaria)
19 ³⁰	Deschidere și cocktail		
Joi, 2 mai	Experiențe Central și Est-Europene		
	Sesiunea I		Vineri, 3 mai
9 ³⁰ –11 ⁰⁰	Cuvînt de deschidere Smaranda ENACHE (LPE) Minorități în România (I) Referenți: Ivan TRUȚER, Mihnea MOTOC, FRUNDA György		Experiențe Vest-Europene
11 ³⁰ –13 ⁰⁰	Minorități în România (II) Referenți: E. W. WITTSTOCK, Gabriel ANDREESCU, VARGHA Attila, Renate WEBER	9 ³⁰ –11 ⁰⁰	Sesiunea III
	Sesiunea II		Minorități în Norvegia și Finlanda
15 ⁰⁰ –16 ³⁰	Minorități în Republica Moldova și Ucraina Referenți: Igor KLIPII (Moldova), TÓTH Mihály, Eugen PATRAȘ (Ucraina)	11 ³⁰ –13 ⁰⁰	Referenți: Per SOLLI (Norvegia), Frank HORN (Finlanda)
			Minorități în Franța, Elveția și Spania
			Referenți: Fred URBAN (Franța), Jean-Jacques FURER (Elveția), Pau Puig i SCOTONI (Catalonia)
			Sesiunea IV
		15 ⁰⁰ –17 ⁰⁰	Europa și minoritățile discuții finale și concluzii

standardele internaționale. Acest lucru a fost cu puțință pentru că în respectivele state a existat voința politică dar și cadrul moral, nu în ultimul rînd prosperitatea necesare pentru această dinamică, iar statele occidentale au ajuns la înțelepciunea prevenirii conflictelor dintre ele pe care nerezolvarea chestiunii minorităților le-ar putea declanșa. În Occident, problema minorităților istorice a devenit, după cel de-al doilea război mondial, o problemă de stabilitate și securitate internă și continentală. Din acest motiv, rezolvarea ei a fost o prioritate și s-a făcut, cel mai adesea prin mijloace instituționale sau prin acordarea unor statute speciale.

În România, ca și în alte țări din zonă, chestiunea minorităților nu a depășit, cu rare excepții, tratările emoționale decurgînd din remanența proiectului Statului național (etnic pur). Multe din statele acestei zone n-au descoperit încă sau refuză să accepte că stabilitatea lor internă, șansele chiar ale națiunii majoritare (pe care le place să o reprezinte cu precădere) de a rămîne în istorie, de a „prinde

trenul” impun un nou aranjament statal, flexibil, inclusiv și nu în ultimul rînd, ieftin și „human friendly” cum ar spune engleza. Federalismul, statutul special, autonomia. sînt expresii ale unor evoluții pe care statele centralizate sînt incapabile să le accepte, plătind astfel un tribut iraționalității.

Iată cîteva considerații și considerente pentru care am decis ca utilă organizarea în România a unui seminaru dedicat „modelor” europene, acelor soluții, devenite clasice, „studiu de caz”, pe care nimeni nu le poate ignora, chiar dacă ele nu sînt neaparat întru totul aplicabile.

În cadrul „Zilelor-Europa-Napok”, aflate la cea de-a II-a Ediție, pe lîngă alte manifestări, am inițiat organizarea la Tîrgu-Mureș a Seminarului Internațional „Relația Majoritate-Minoritate — Modele Europene” la care au participat, timp de două zile — 2-3 mai — experți, lideri de opinie, oficialități, public. Cele patru sesiuni au fost concepute în așa fel încît să ofere o imagine cît mai fidelă a situației minorităților și a cadrului legislativ din

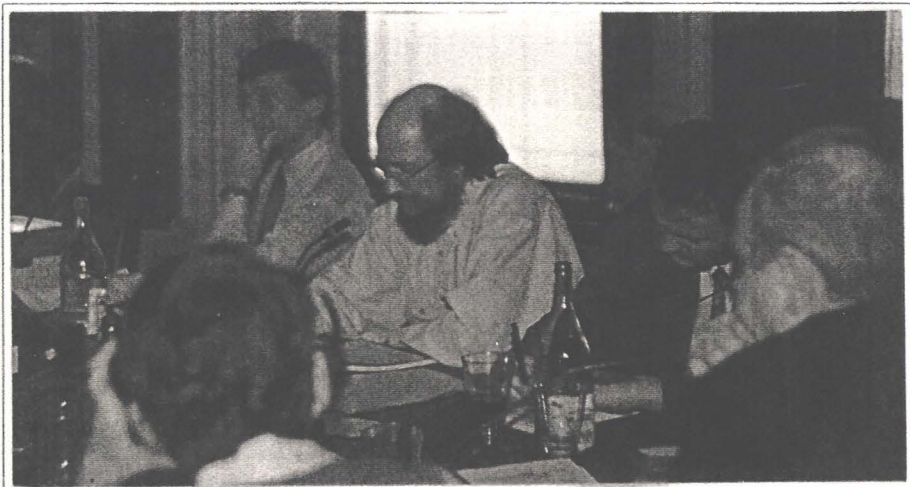

diferitele regiuni europene, începînd cu descrierea acestora referitor la România.

Aici ar merita menționate disputele, devenite de-acum clasice, între reprezentanții oficiali (care se simt în general în permanentă misiune defensiv-ofensivă), cei ai societății civile (la care prevalează discursul analitic și moral) și cei ai minorităților (caracterizați printr-o abordare revendicativă). Poate nu la fel de aprinse ca altă dată — datorită și frecvenței tot mai mari a unor astfel de întâlniri și contacte — disputele au lăsat un gust amar. Reprezentanții oficiali au divagat cu destulă nesiguranță pe un teren care s-ar chema că este obiectul muncii lor, sau, și mai jenant, s-au aventurat în digresiuni grandilocvente, non-șalant superficiale, ceea ce a produs un efect neplăcut asupra experților străini, veniți, ei, cu lecția făcută de acasă și prea puțin dispuși la a asista la o șezătoare la cîteva mii de kilometri de institutele lor. Poate că nici reprezentanții societății civile, căzuți într-un narcisism conceptual, n-au contribuit în suficientă măsură la elucidarea cîtorva întrebări simple, dar esențiale, astfel încît invitații de peste hotare nu prea s-au lămurit nici în privința tipului și caracteristicilor minorităților de noi, și cu atît mai puțin în privința unui posibil „model” local, așa încît, dacă n-ar fi fost discuțiile de coridor și briefing-urile din timpul meselor, ei n-ar fi putut dobîndi informații calificate despre România.

Mai structurați și mai specifici în intervenții, reprezentanții minorităților, ai unor guverne sau parlamente, și experții din Europa Centrală și de Est au definit, în cadrul unui panel curpînzător, situația din Ungaria, Slovacia, Ucraina, Moldova, menționînd atît problematica relevantă din fiecare țară, cît și cadrul legislativ de protecție (acolo unde există) a minorităților. Au fost decelabile nuanțele diferite ale referențelor, în funcție de apartenența lor la o minoritate sau la un organism oficial statal. Ca și în cazul României, una este poziția minoritarului (de exemplu Eugen PATRAȘ, român din Bucovina Ucraineană), sensibil alta a parlamentarului TÓTH (minoritar și el în Ucraina Subcarpatică). Este de menționat aici contribuția valoroasă a lui Dr. PATYI András, expert ungar de pe lîngă instituția Ombudsman-ului în parlamentul țării vecine.

Comparînd cele două paneluri „estice”, s-ar putea concluziona că în întreaga zonă: cadrul legislativ de protecție a minorităților este în plină evoluție post-comunistă; minoritățile istorice tind să se autoorganizeze și să construiască sisteme de autoprotecție autonome; fiecare societate trebuie să-și

Frank HORN, Jean-Jacques FURER și Vladimir ŠEDIVÝ

elaboreze propriul model, el însuși perfectibil în timp în funcție și de evoluția economică; factorul cheie care poate debloca relația majoritate-minoritate este *voința politică a establishmentului*, funcție la rîndu-i de reformă profundă a mentalităților, inclusiv a aranjamentului statal. Cît privește cele două sesiuni dedicate „modelelor” occidentale, oricine a avut prilejul de a mai întîlni experți occidentali n-a fost deloc surprins de accentele lor critice față de propria societate. Extrem de sensibili la o posibilă confuzie dintre prezența lor la seminar și aroganța unor abordări *ex cathedra*, toți au subliniat că „modelele” din țările lor sînt departe de a fi exemplare, cu atît mai puțin exemple de urmat. Cu toată această modestie de înțeles, care ține mai degrabă de politețea oaspetelui, cel care a vrut să audă a putut afla că: în majoritatea statelor occidentale chestiunea legitimității revendicărilor minoritare a fost tranșată definitiv și favorabil; că standardele interne (în Norvegia, Finlanda, Spania) sînt net superioare celor internaționale și statutele minorităților istorice sînt croite după *normele morale* ale respectului pentru demnitatea umană; că popoarele indigene (sami, de exemplu), răvășite de mai proaspeții europeni, se bucură de un tratament care ar lăsa perplecși pe detractorii ideii de *discriminare pozitivă* sau *acțiune afirmativă*; că, în unele din țările în chestiune (Elveția), nu se poate de fapt vorbi de minorități istorice, ci de comunități egale, avînd toate statutul de *entități constitutive de stat*; că, în unele locuri (Catalonia) nu numai majoritatea a făcut concesii, ci și minoritatea a învățat regulile *parteneriatului* și maximalizării interesului comun. Un loc aparte l-a deținut analiza situației minorităților din Franța, țară utilizată (mai ales pe

la noi) ca vîrf de lance al opacității față de această chestiune. Surprinzător sau nu, Franța trăiește și ea renașterea regionalismelor, a limbilor adormite aproape două secole, a tendințelor centrifuge. Le trăiește cu înțelepciunea și admirația, chiar dacă nu neaparat cu elasticitatea altor state vestice, dispuse (obligate) să adere la revizuirea critică a iacobinismului de dicționar. Acestea au fost veștile bune despre Occident. Vestea rea este că, folosind o expresie a Micului Prinț, *nimic nu este perfect*: sami au divergențe economice cu majoritatea norvegiană, suedezii din Finlanda vād limba lor concurată de engleză, limba reto-romană este egală cu celelalte trei limbi elvețiene numai „pe hîrtie”, boom-ul economic catalan stîrnește reticențele spaniolilor și aprehensiunile transfrontaliere ale francezilor, etc, etc.

Seminarul a fost cu toate acestea, sau tocmai datorită acestei imagini complexe, un succes. Majoritatea referatelor prezentate, chiar dacă nu și majoritate intervențiilor, pot fi considerate contribuții importante și originale la analiza situației minorităților în diferitele regiuni europene. Plecînd de la această constatare, organizatorii au decis editarea documentelor seminarului, volum care va vedea lumina tiparului în toamnă. Din acest motiv, am preferat redării intervențiilor, aceste note generale, cu accente personale.

La urmă, dar nu în ultimul rînd, merită menționat *interesul presei și al publicului tîrgumureșan* pentru acest seminar, ca și realizarea, cu această ocazie, a unui nou contact dintre oficialități și societatea civilă spre beneficiul, sperăm, al deblocării dialogului mai larg care să ducă la apariția propriului nostru model de conviețuire. Este, cel puțin pentru stabilitatea și prosperitatea Transilvaniei, o prioritate în cel mai înalt grad. Recentă victorie în această provincie a forțelor democratice la alegerile locale este un posibil motiv de optimism. (S.E.)

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

O nouă fundație și-a început, după o relativ lungă așteptare, datorată unor reticente guvernamentale, programul de finanțare. Acest program este finanțat de Uniunea Europeană în cadrul Programului PHARE pentru Democrație și se va derula în perioada 1996–1997. Bugetul total al FDSC este de 5 milioane ECU și el va fi administrat de Consiliul de Administrație al Fundației, al cărui președinte este Prof. Dr. Dan MANOLELI. Toate organizațiile neguvernamentale din România sînt îndreptățite să solicite fonduri, în principal pentru două obiective:

1. Dezvoltarea ONG (managament, publicitate, cooperare, recunoaștere publică);
2. Realizarea unor proiecte specifice.

Finanțarea minimă este de 3.500 ECU, cea maximă poate

ajunge, în cazuri excepționale, pînă la 30.000 ECU. Organizatorul trebuie să contribuie cu 10% din costul total al proiectului. Informații și formulare pentru cererile de finanțare se pot obține de la

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
Str. Maria Tănase nr.3 bl.13 et.1, ap.12–13
București, sector IV

Tel./fax: 01–330.92.70 interior: 202 și 203

Primele cereri pot fi depuse pînă la 15 iulie a.c., iar a doua serie pînă la 30 septembrie a.c.

Liga Pro Europa poate furniza celor interesați relații suplimentare la tel.: 065–217.584, 065–168.549 sau la sediul din Tîrgu-Mureș.
 (S.E.)

Proiecte

Colaborare Brandenburg-Transilvania

Între 10–15 iunie a.c., grupul de participanți la proiectul comun cu „*Brandenburgisches Bildungswerk Pro Europa e.V.*”, finanțat din programul PHARE al Uniunii Europene, au luat parte la al doilea seminar din Germania.

Cu această ocazie, au ascultat prelegeri interesante, urmate de discuții pe teme legate de tranziția Landului Brandenburg către o societate democratică și pluralistă, precum și către economia de piață, accentuând aspectele legate de rolul mass-mediei, al femeilor, precum și de situația minorității sorbe. De asemenea, au avut loc întâlniri interesante cu politicieni din Parlamentul Landului Brandenburg și al Berlinului, cu reprezentanți ai Ministerului Învățămîntului și profesori, ca și cu conducerea Oficiului pentru turism al regiunii Spreewald.

În principiu, s-au stabilit metode de dezvoltare a contactelor stabilite, prin invitarea unor specialiști germani, în toamna anului 1996, pentru a găsi posibilități concrete de colaborare economică între Landul Brandenburg și Transilvania.

Cu ocazia ultimei întâlniri din Germania, care va avea loc în luna septembrie a.c., accentul se va pune pe *aspectele economice ale administrației locale*, după care cunoștințele acumulate în primele trei seminare vor fi dezvoltate și comunicate celor care se ocupă în România de problemele respective, folosind participanții de pînă acum ca multiplicatori, împreună cu specialiști din Germania.
 (M. B.)

Universitatea de Vară Bálványos ediția a VII-a VII. Bálványosi Nyári Szabadegyetem

22–27.07.1996

- 22.07. *luni:* Relațiile româno-maghiare din perspectiva integrării euro-atlantice — forum politic
hétfő: Magyar–Román kapcsolatok az Európai Unió integráció szemszögéből — politikai fórum
- 23.07. *marți:* Cadrul legislativ român și maghiar din perspectiva drepturilor omului
kedd: A magyar és a román jogrendszer az emberi jogok szemszögéből
- 24.07. *miercuri:* Autonomia universitară. Forme de organizare ale studenților
szérda: Egyetemi önrendelkezés. Diákön szerveződés
- 25.07. *joi:* Modele de autonomie ale minorităților
csütörtök: Kisebbségi önkormányzati modellek
- 26.07. *vineri:* Noile constitutii post-comuniste, baza renașterii democratice
péntek: A posztkommunista alkotmányok a demokratikus újjászületés jegyében
- 27.07. *sîmbătă:* Perspectivile geopolitice ale României și Ungariei
szombat: Magyarország és Románia geopolitikai kilátásai

Forumul organizațiilor neguvernamentale din România București, 27-30 iunie 1996

Organizatori: CENTRAS și Gestionari fără frontiere

Scop: cunoașterea eficienței sectorului neguvernamental în rezolvarea problemelor societății românești

Obiective:

- dezvoltarea încrederii reciproce dintre cele trei sectoare ale societății: guvernamental, privat și neguvernamental;
- întărirea capacității manageriale a sectorului neguvernamental;
- stimularea parteneriatului dintre organizațiile neguvernamentale;

Participanți:

- peste 90 de organizații neguvernamentale din domeniile: civic, cultural, economic, mass-media, de protecția mediului, social și de tineret;
- membri ai Parlamentului și Guvernului;
- reprezentanți ai unor organisme internaționale și ai corpului diplomatic.

Dacă mai există sceptici cu privire la rolul și vigoarea societății civile din România, ei și-ar fi putut în bună parte modifica percepția participând la cel de-al III-lea Forum ONG găzduit (subiect de controversă de culoar) de Palatul Parlamentului. Organizarea lui se datorează și de această dată perseverenței lui Dorin TUDORAN, printre altele director al CENTRAS și sprijinului unor importante fundații americane și europene.

Dezbaterile în plen și pe secțiuni de profil au adus în actualitate problemele cu care se confruntă organizațiile neguvernamentale din România — cadrul legislativ și fiscalitatea nefavorabile, monopolul informațional al statului, lipsa de ecou în mass-media și nu în ultimul rând o crescândă apatie pentru civism. Prezența la reuniune a unor organizații și asociații cu o excelentă expertiză în domeniile enumerate, ca și discuțiile din forum au permis adoptarea, la încheierea lucrărilor, a unor rezoluții privitoare la: mediu, rolul statului în favorizarea vieții asociative, transparența parlamentară, accesul la informația publică, anunțul de utilitate publică, modificarea legii sponsorizării, crearea unor instituții electorale permanente, modificarea fiscalității organizațiilor neguvernamentale, observatorii interni în timpul alegerilor parlamentare și prezidențiale, rezoluții care urmează a fi prezentate Guvernului și Parlamentului. Prezența la lucrările Forumului a unor parlamentari, ca și propunerea venită din partea repre-

zentantei guvernului (dna Banciu) de a instituționaliza dialogul dintre acesta și societatea civilă (care va desemna trei reprezentanți) demonstrează că, în cele din urmă, oficialitățile au înțeles că nu este de confundat criticismul intrinsec al organizațiilor neguvernamentale cu contestarea instituțiilor statului. Dimpotrivă, organizațiile neguvernamentale au tocmai această prioritate: să determine instituțiile să-și îndeplinească rolul principal, acela de a fi, în conformitate cu statutul și profilul lor, în slujba cetățenilor. Poate că această atitudine se explică parțial și prin faptul că guvernul român a aflat și el că integrarea euro-atlantică, respectiv calificativul pe care-l va primi în vederea aderării, depinde și de gradul de dezvoltare a societății civile, unul din indicii democrației. Dacă România nu stă strălucit la toate capitolele, în schimb ea se remarcă printr-un număr relativ mare de asociații (în jur de 12.000 au fost oficial înregistrate) și chiar dacă puține din acestea desfășoară o activitate continuă și depun bilanțuri contabile anuale, existența lor este o realitate deloc neglijabilă.

Acum mingea este în terenul guvernului și depinde numai de (bună)voinea politică a partidelor care-l compun ca obstacolele care mai există în calea dezvoltării societății civile (cadrul legislativ, fiscalitatea și accesul la informația publică) să fie urgent înlăturate.

Un alt merit al Forumului a fost elaborarea cărților albe ale ONG-urilor din România, grupate după profil, cărți

albe care constituie o importantă resursă atât în cooperarea dintre ele, cât și în sprijinirea politicii lor de strângere de fonduri și ameliorare a percepției publice.

Forumul ar fi avut poate de câștigat de pe urma discutării și a unor fenomene care parazitează din interior dezvoltarea societății civile, nu în ultimul rând criticabilă, în parte pentru calitatea serviciilor sau expertizei, ca și pentru tendințele de transformare a asociațiilor într-o nouă industrie și pierderea legăturii cu „cei reprezentați”. Oricum, din cauza precarității materiale a acestui sector și a hărțuierilor administrative, atitudinile menționate rămân, din fericire, marginale.

Trei organizații neguvernamentale din Tirgu-Mureș au fost reprezentate la Forum (*Alpha Transilvania* — Dr. Alexandru LUPȘA, *Rhododendron* — ÁBRÁM Péter și *Liga Pro Europa* — Smaranda ENACHE). Filiala Ligii Pro Europa din Satu-Mare a fost reprezentată de dna Anamaria POP. (S.E.)

ICS

Lansare la Sibiu

În 27 mai revista *ICS* și-a lansat la Sibiu numărul 3-4 în prezența unui public neașteptat de numeros. Printre invitați, majoritatea studenți ai Universității Sibiu, s-au aflat și personalități de seamă ale vieții culturale și politice sibiene.

Manifestarea a avut loc la Casa de Cultură a Studenților din Sibiu, fiind prefătată de recitalul susținut de o formație de jazz formată din studenți ai unor universități americane.

Seara s-a prelungit, dovedindu-se un moment fericit și necesar de întâlnire și discutare a problemelor specifice ale studenților. Ocoincidență fericită a făcut ca să fie prezent și Dan CONDURAT, actualul primar al Sibiului, care s-a dovedit interesat de a întreține un dialog activ cu tinerii intelectuali. Datorită succesului obținut redacția revistei *ICS* își propune să reediteze astfel de întâlniri. (Sz. Ș.)

THE BORDERLAND SCHOOL

Dintre asociațiile cu care Liga Pro Europa menține frecvente și strânse relații, **Borderland Foundation** („Pogranicze”) ocupă un loc privilegiat. Situată într-un orășel de provincie din Polonia de Nord Orientală, Sejny, fundația desfășoară de peste cinci ani programe de un profil cu totul remarcabil, afit în domeniul cultural, cît și educațional, concentrate asupra comunităților interculturale din Europa Centrală și de Est, menite să promoveze moștenirea multiculturală și ethosul propriu culturii dialogului și toleranței. Au fost consacrate serii de evenimente culturale și seminarii unor regiuni ca Transilvania, Bosnia, Bucovina sau orașe ca Vilnius și Praga. În concepția animatorilor săi, Krisztof și Malgorzata Czyzewski, „**Borderland**” este spațiul unde îl putem întâlni pe „celălalt”, un spațiu locuit de oameni diferiți, un spațiu ce se întinde dincolo de granițe și a cărui coeziune este dată tocmai de diversitatea etnică, lingvistică, religioasă sau culturală.

„**Borderland**” are propria sa echipă de teatru, ca și propria sa orchestră, și prezintă periodic spectacole inspirate din tradițiile lituaniene, ucrainiene, sau evreiești din zonă. Fundația dispune de un splendid spațiu în fosta școală evreiască (această comunitate a dispărut total din Sejny), iar o bună parte din spectacole și expoziții au loc în Sinagoga Albă care, din grija autorităților locale, a fost cu generozitate pusă la dispoziția Fundației, gratuit.

Ceea ce a readus Fundația în atenția noastră este cel mai recent proiect al său, intitulat „**Borderland School**”, la care am fost invitați să conferențiem despre Transilvania (istorie, comunități specifice, identitate regională, interculturalitate). Școala are o durată de 1 an, studenții — în număr de șazecei — provin din Polonia, Lituania, Ucraina, Bielorusia și sînt selecționați în funcție de competența lor și implicarea în domenii legate de cercetarea multiculturalității. Cursurile sînt organizate pe trei dimensiuni: managementul organizațiilor neguvernamentale, teoria multiculturalității și stagiul practic, fiind conduse de experți vest și est-europeni. Școala este finanțată de Uniunea Europeană, în cadrul Programului PHARE. Cursul inaugural din Săptămîna 1-6 iunie 1996 a fost găzduit în splendid renovată mănăstire cameduliană de la Wigry și a permis primei serii

Wigry — fosta mănăstire cameduliană

de studenți (30 la număr) cunoașterea unor subiecte între care: Transilvania — spațiu de interculturalitate (curs prezentat de Smaranda ENACHE și SZOKOLY Elek).

Într-una din seri, echipa de teatru a Fundației a prezentat, într-o excelentă montare, legenda clasică evreiască „Dibuk” în regia Malgorzatei Czyzewska.

Școala Borderland este un proiect semnificativ pentru redescoperirea identității naționale și regionale uitată în Europa post-comunistă. (S.E.)

World Learning

Agencia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) a inițiat *Democracy Network Program* (DNP) în Europa Centrală și de Est. Organizația World Learning prin acest program cu o durată de trei ani, oferă fonduri, asistență tehnică și training-uri pentru organizațiile neguvernamentale din România. Componenta de training și asistență tehnică urmărește:

- să stabilească legături între ONG-urile din comunitate, dar și între cele ce funcționează în domenii diferite;
- să promoveze colaborarea între ONG-uri, guvern și sectorul profit;
- să dezvolte calitățile manageriale, organizaționale, operaționale și de „advocacy” ale personalului și voluntarilor ONG-urilor și să îmbunătățească operativitatea și eficiența instituțională astfel încît organizațiile să devină mai puternice.

În perioada 28 mai – 1 iunie s-a desfășurat la Cluj la Complexul Casei Tineretului cel de al doilea seminar organizat de World Learning, care a cuprins două teme: redactarea propunerii, care s-a concentrat cu precădere asupra modului în care un proiect de planificare se poate transforma într-o propunere care să obțină finanțarea; planificarea proiectului, temă care a cuprins aspecte privind: planificarea unui proiect care duce la o mai bună organizare și conducere; clarificarea scopurilor ONG-ului, identificarea activității, organizarea, alegerea unui proiect adecvat prin folosirea unui set de criterii specifice, dezvoltarea fiecărei componente ale proiectului.

Au participat mai mulți reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale din județele Mureș, Cluj, Sibiu, Sălaj, Maramureș, Hunedoara.

În perioada 19–22 iunie s-a continuat șirul de întâlniri cu seminarul „advocacy”, bazat pe două teme: aspecte legate de principiile de bază ale „advocacy”, unde s-au prezentat metode folosite de ONG-uri în educarea și implicarea autorităților locale în problemele cu care se confruntă societatea, și prezentarea și discutarea despre cunoștințele, abilitățile și aptitudinile necesare pentru planificarea cu succes a unei campanii de „advocacy”.

Din partea Ligii Pro Europa au participat: KACSÓ Judit-Andrea și KOVÁCS Gyöngyvér.

(K. J.-A.)

Biroul pentru Drepturile Omului

a înregistrat în perioada mai-iunie un număr de 17 cazuri, dintre care reproducem câteva mai semnificative:

DI G.T. a fost agresat de un polițist în seara zilei de 7 mai 1996. Conform martorilor, polițistul aflat sub influența alcoolului l-a lovit de mai multe ori cu mîna stîngă, în timp ce îl strîngea de gît cu mîna dreaptă (conform certificatului medico-legal, G.T. „prezintă leziuni traumatiche produse la 7 mai 1996, produse posibil prin comprimare cu degetele. Necesită 4-5 zile de îngrijiri medicale pentru vindecare”). Agresiunea polițistului a fost oprită de un alt coleg de-al lui.

În data de 8 mai s-a depus o plîngere la Parchetul Militar Mureș și la Inspectoratul Județean de Poliție. Deși martorii au fost audiați, încă nu s-a luat nici o măsură împotriva comportamentului abuziv al polițistului respectiv.

DI. C.K.C., om de afaceri venit în România, a fost acuzat pentru săvîrșirea infracțiunii de complicitate la înșelăciune. În perioada cercetării și judecării cazului, domnia sa nu a putut părăsi țara pentru a reveni în propria lui patrie (dl. C.K.C. are trei copii minori în Australia, iar în România nu poate lucra pentru a-și asigura supraviețuirea). După soluționarea cazului de către Judecătoria Tîrgu-Mureș (condamnare cu suspendare, respingînd cererea de daune morale din partea S.C. Bere Mureș S.R.L.) care a durat din 11.09.1995 pînă la 07.02.1996, societatea a înaintat recurs împotriva sentinței. Astfel nu s-a ridicat interdicția părăsirii României pentru dl. C.K.C.. Deși recursul a fost înaintat în termeni legali (10 zile după pronunțare, deci cel mai tîrziu la mijlocul lunii februarie), pînă la mijlocul lunii mai nu a început noul proces. Dl. C.K.C. consideră că această tergiversare nu este întîmplătoare, el fiind șantajat să plătească suma de 10.000 de USD pentru ca societatea să-și retragă plîngerea și — implicit — să i se permită întoarcerea în patrie.

Dna. Gy. V. a primit o adeverință din partea RAGCL-ului, conform căreia locuința familiei de 4 persoane din care face parte este practic nelocuibilă. Deși Primăria i-a promis o locuință pe strada Libertății, ulterior aceasta a fost atribuită unei alte persoane. Dna Gy. V. consideră că locuințele nu sînt atribuite conform unui sistem de punctaj, ci pe bază de mită și de relații de rudenie. S-a trimis o cerere către Primăria Tîrgu-Mureș pentru verificarea modului în care sînt distribuite locuințele disponibile din oraș. (H.I.)

Întîlnire

Protecția legală a romilor

Oficiul pentru Protecția Legală a Rromilor din cadrul Asociației Avocaților Pentru Apărarea Drepturilor Omului (APADO) a organizat în data de 15 iunie a.c. — la sediul din Brașov — o întîlnire pentru a analiza stadiul proiectului de protecție legală, la care au fost invitați și unele organizații ale romilor, cît și reprezentantul Ligii Pro Europa (în persoana lui HALLER István).

Cu ocazia acestei întîlniri, avocații au prezentat observațiile lor legate de unele cazuri, constatînd că organele de poliție și ale procuraturii tergiversează intenționat rezolvarea cazurilor de agresiune provocate de locuitorii majoritari din unele sate împotriva comunității de romi. Din dosarele procuraturilor reiese în mod evident, că ele au stat ani de zile în sertare, fără ca cineva să facă cercetări; uneori constatarea la fața locului fiind efectuată cu mare întîrziere (chiar cu mai mult de un an după eveniment în cazul Reghin); martorilor audiați nu li se puneau simpla întrebare firească prin care ei să numească persoanele văzute ca participante la evenimente; unele dosare au fost închise de procuraturi fără motiv real; încadrarea juridică a evenimentelor nu a fost corectă etc.

DI. Silviu JECU, președinte APADO, a avut următoarele propuneri: întocmirea de urgență a unui raport preliminar, care să cuprindă constatările cu caracter de certitudine făcute la unele din cazurile aflate în cercetarea APADO, în care să fie evidențiate metodele folosite de organele de urmărire penală pentru tergiversarea soluționării cazurilor; comunicarea acestui raport finanțatorilor programului (Uniunea Europeană prin programul PHARE), organizațiilor de romi; întocmirea unui raport comun cu aceste organizații adresat Parchetului General, Ministerului de Interne, Ministerului de Justiție, celor două Camere ale Parlamentului, individual unor deputați și senatori, unor organizații internaționale; declanșarea unei campanii prin mijloace de informație pentru a aduce la cunoștința opiniei publice constatările APADO. (H.I.)

BIBLIOTECĂ

Noi intrări în biblioteca LPE

ISTORIE

Sonja Biserko: *Yugoslavia — Colapse, War, Crimes*

Neagu Cosma: *Dictatul de la Viena*
Fényes Samu: *Ungaria Revizionistă*

D. Drăghicescu: *Din psihologia poporului român*

PUBLICISTICĂ

Emil Hurezeanu: *Între cîine și lup*
Gabriela Adameșteanu: *Obsesia politicii*

Nicolae Nițescu: *Sub zodia proletcultismului*

Virgil Nemoianu: *Micro-armonia*
Andrei Pleșu: *Chipuri și măști ale tranziției*

MINORITĂȚI

Stiftung für das Sorbische Volk
Nouvelle Europe — Minorités et réfugiés

FILOZOFIE

Jonathan Barnes: *Aristotel*
Walter Biemel: *Heidegger*
Anthony Stevens: *Jung*

RELIGIE

Alain Besançon: *Imaginea interzisă*
Michael Carrithers: *Buddha*

PERIODICE

Warreport nr. 40 & 41/96
Frau u. Familie nr. 5 & 6/96
NZZ-Folio, nr. 5 & 6/96 („Entführt!” resp. „Vom Reisen”)
Schritte ins Offene, nr. 3/96
Magropress, mai 1996 (M.B.)

Conferință

Profesorul Paul HOLLANDER în Transilvania

Între 4-8 iunie a.c., Liga PRO EUROPA a organizat un ciclu de conferințe în Transilvania ale reputatului politolog american Paul HOLLANDER, profesor la catedra de sociologie a Universității Massachusetts, autor a numeroase studii analizând mai ales problematica specifică a societății americane, sistemul sovietic, respectiv prăbușirea sistemului comunist. Periplul profesorului american a cuprins orașele Cluj („America — mituri, vise, realități”), Miercurea Ciuc („Consecințele și provocările colapsului sovietic”) și Tîrgu-Mureș, unde a conferențiat despre „Societatea americană și intelectualii americani”, căutînd să nuanțeze imaginea stereotipă și globalizatoare a europenilor despre clasa cea mai contradictorie a societății americane. La conferința de la Tîrgu-Mureș, ținută în sala Casei Bernády în data de 8 iunie a.c., au fost invitați reprezentanții unor instituții de cultură și învățămînt, ai unor organizații neguvernamentale, ai uniunilor minorităților, ai bisericii, ai presei locale, precum și personalități ale vieții științifice și culturale. Conferința ținută în limba engleză și tradusă în limba română a fost urmată de întrebări din partea publicului, de vii și interesante discuții. (Sz. E.)

CONTENTS:

P.1.4: *The Days of Europe*: second edition — a presentation of a series of manifestations dedicated to the foundation of the Council of Europe and the famous Schuman Declaration, included two international seminars, a conference and reception, the third edition of the Pro Europe cross and a concert Bartók-Enescu.

P.2: *CALENDAR* — a synopsis in Romanian and Hungarian of the PEL's main events in May and June of this year.

P.3: *Schuman Days* — a speech held with the occasion of the Schuman Day at the reception offered by the Pro Europe League.

P.4: *SOS Common Rivers*, Sovata, presentation of an instructional seminar concerning the common rivers of Romania and Hungary, their pollution and different solution of this problem.

P.5: *The College of Democracy* — description of a new course „Rule of law — a guarantee of democracy”, lead by Renate Weber, president of the APADOR-Ch București and „Local Autonomy” with local City Council members; *Roma Children in „Ariel” Theatre*, presentation of a songs and poems performance; *Special Courses — a Métier project*, a short presentation of the state of project realised in co-operation by the Pro Europe League, O.V.R., S.O.S. Romania and „Agricola 2000”, at Ceuașu de Câmpie.

P.6-7: *European Models of the Majority-Minority relations*; presentation of a seminar on specific minorities issues in European Countries; a faithful image of the minorities' situation in European regions. There were invited representatives of minorities, of some governments, parliaments as well as experts from central and Eastern Europe.

P.8: *NGO Resources* — presentation of the Foundation for the Development of the Civil Society; *Brandenburg — Transylvania Collaboration* (financed from the PHARE programs of the European Union) — description of the second seminar in Germany.

P.9: *The Forum of Non-Governmental Organisations from Romania*, București, June on the relation between governmental, private and non-governmental organisations, management within NGOs and networking between NGOs; *Presentation at Sibiu* — the ICS presented the 3-4 numbers of it's magazine.

P.10: *The Borderland School* — presentation of the last project of the Borderland Foundation, lasting one year, meant for students involved in the field of multiculturalism; *World Learning* — short description of a seminar on how to make a proposal and advocacy techniques.

P.11: *Human Rights Office* — presentation of some cases when human rights haven't been respected; *Legal Protection of the Roma* — description of a meeting to analyse how far the project of legal protection is advanced. *Library* — new entries in the PEL's Library.

P.12: *Professor Paul Hollander in Transilvania*, description of a series of conferences in Transilvania held by the American professor of sociology at the Massachusetts University.

Liga PRO EUROPA

co-președinți:

Smaranda ENACHE și CSIKY Boldizsár

Redactor: HALLER István;

La redactarea acestui număr au colaborat: Mircea BEȘA (M.B.), Smaranda ENACHE (S.E.), HALLER István (H.I.), KACSÓ Judit-Andrea (J.A.K.), KOVÁCS Gyöngyvér (K.G.Y.), Ștefan SZOBOTKA (SZ.Ș.), SZOKOLY Elek (Sz.E.).

Tehnoredactare: PÁPAI László Zsolt;

Editare texte: KACSÓ Judit-Andrea, Mihaela IGNAT

4300 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154

Tel/fax: +40-(0)65-168549; 217584 e-mail: lpe@lpe.sbnnet.ro